

Гоцуленко Юлія Володимирівна, Мисько Ігор Степанович
студенти 2-го курсу магістратури
факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОКРЕМІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ДОТРИМАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СТРОКІВ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

З 24.02.2022 в нашій державі запроваджено воєнний стан, який згодом було продовжено низкою указів Президента України, зокрема й останнім від 12.08.2022 № 573/2022 «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні», затвердженим законом від 15.08.2022 № 2500-IX [1]. Безумовно, умови воєнного стану зумовлюють зміни в багатьох сферах суспільного життя, не оминули вони і сферу цивільного судочинства. Збройна агресія РФ щодо України, яка супроводжується масованими ракетними ударами по військових та цивільних об'єктах по всій території України, не завжди дозволяє забезпечити оперативність судового процесу.

Крім того, у всіх населених пунктах України запроваджено комендантську годину, відбуваються аварійні та віялові відключення електроенергії, об'єктивно існують суттєві утруднення щодо пересування внаслідок відсутності, нерегулярності чи небезпечності транспортного сполучення, що не завжди дозволяє вчасно вчинити відповідні процесуальні дії. На такі зміни в умовах відправлення правосуддя не могли не відреагувати як законодавець, так і правозастосовні органи, у тому числі в напрямку встановлення та дотримання процесуальних строків.

Рада суддів України 02.03.2022 надала органам правосуддя рекомендації щодо роботи судів в умовах воєнного стану, і що стосується питань дотримання процесуальних строків, запропоновано виважено підходити до питань, пов'язаних з поверненням різного роду процесуальних документів, залишення їх без руху, встановлення різного роду строків, по можливості продовжувати їх щонайменше до закінчення воєнного стану [2]. Аналізуючи зміст відповідної рекомендації, вбачається, що введення воєнного стану слід вважати поважною причиною пропуску строку.

При цьому цілком очевидно, що тягар доказування поважності пропуску строків внаслідок обставин, які пов'язані із запровадженням воєнного стану, покладається на заявника.

Якщо ж особа заявляє про поновлення або продовження процесуального строку з підстав введення та території України воєнного стану, однак не може обґрунтувати, яким саме чином його запровадження впливає на неможливість вчасно, у встановлений строк, вчинити відповідну

процесуальну дію, є підстави вважати це зловживанням своїми процесуальними правами. До речі, в умовах сьогодення заявлення клопотань про поновлення або продовження процесуального строку без наявності поважних причин (тобто з формальним посиленням на введення воєнного стану) є поширеним способом зловживання правом.

Соціальна небезпека зловживання таким процесуальним правом, як і будь-яким іншим правом, полягає в тому, що ззовні дії особи протікають у рамках правового поля, а насправді ними завдається шкода інтересам правосуддя та інтересам інших учасників цивільного процесу, що, зокрема, пов'язано з посяганням на засаду розгляду справи в розумний строк. Небезпека такого діяння може бути в кілька разів вища, ніж небезпека «звичайного» правопорушення: протиправні дії ззовні наділяються юридичною формою і здатні завдати серйозної шкоди, оскільки базуються на широкій дозволеності, що надається будь-яким суб'єктивним правом.

Уточнимо, що неприпустимість зловживання процесуальними правами закріплена як одна з основних засад (принципів) цивільного судочинства (п. 11 ч. 3 ст. 2 ЦПК України), і саме на суд покладається обов'язок, зберігаючи об'єктивність і неупередженість, запобігати зловживанню учасниками судового процесу їхніми правами (п. 5 ч. 5 ст. 12 ЦПК України) [3].

Важливо зауважити, що коли справа розглядається у судовому засіданні, суд може своїм уточнювальним запитанням наштовхнути особу надати пояснення, яким саме чином умови воєнного стану не дають можливості вчасно вчинити певну процесуальну дію. Якщо ж справа розглядається у порядку письмового провадження, необґрунтування особою поважності причин пропуску строку матиме наслідком відмову у задоволенні клопотання.

У той же час, на нашу думку, суди повинні знаходити баланс між необхідністю доведення поважності причин строку у кожному конкретному випадку, та існуванням реальної небезпеки для життя учасників процесу на всій території України.

Отже, повномасштабне російське вторгнення на територію України та зумовлене ним введення воєнного стану створює безліч ризиків та викликів як для функціонування судів, так і для відправлення правосуддя. Однак, сам по собі факт запровадження в Україні воєнного стану не може розглядатися судом як поважна причина пропуску відповідного процесуального строку, однак якщо заявник обґрунтує поважність такого пропуску (зокрема, перебуванням на тимчасово окупованих територіях, територіях, де

відбуваються активні бойові дії, внутрішнім переміщенням, виїздом за кордон), є вагомі підстави для поновлення чи продовження процесуальних строків.

Список використаних джерел

1. Про продовження строку дії воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 12.08.2022 № 573/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573/2022#Text>
2. РСУ опублікувала рекомендації щодо роботи судів в умовах воєнного стану. URL: <http://rsu.gov.ua/ua/news/usim-sudam-ukraini-rsu-opublikovala-rekomendacii-sodo-rooti-sudiv-v-umovah-voennogo-stanu>
3. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#n6860>

Науковий керівник: канд.юрид.наук., доцент Калітенко О.М.

Гриб Олександра Юрївна

студентка 2-го курсу факультету прокуратури та слідства
(кримінальної юстиції)

Національного університету «Одеська юридична академія»

РЕЄСТРАЦІЯ ШЛЮБУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Стаття 21 Сімейного кодексу України визначає шлюб як союз жінки та чоловіка, зареєстрований у органі державної реєстрації актів цивільного стану [2].

Якщо до війни реєстрація шлюбу мала більш складну процедуру укладення та займала тривалий період (місяць з моменту подання заяви до ДРАЦСу), то на сьогодні, в зв'язку з воєнними діями, реєстрація може відбутися за спрощеною процедурою.

07 березня 2022 року Кабінет Міністрів України прийняв постанову «Деякі питання державної реєстрації шлюбу в умовах воєнного стану», в якій визначено перелік осіб, які мають право на спрощену процедуру реєстрації шлюбу, до них відносяться:

- військовослужбовці;
- поліцейські;
- працівники закладу охорони здоров'я тощо.